

Зважаючи на труднощі у реалізації громадянами України своїх конституційних прав на землю шляхом приватизації земельних ділянок за пасу, є пропозиції щодо її скасування, однак це може тільки загострити соціальні протиріччя в суспільстві. Крім того, безоплатна передача земель громадянам виступає позитивною ознакою реформування відносин власності на землю.

МКРТИЧЯН А. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ

Кримінальна відповідальність, як різновид юридичної відповідальності — це правова реакція держави на правопорушення (Стрельник О. Л. Конституційно-правові засади функціонування інституту юридичної відповідальності в Україні. — Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності, 2001. — № 2. — С. 57. (55—61 с.)). Кримінальна відповідальність в екологічній сфері — це найсуворіший вид відповідальності. Підставою для її застосування є вчинення екологічного злочину, тобто найнебезпечнішого екологічного правопорушення, відповідальність за яке передбачено Кримінальним кодексом України.

Ч. 1 ст. 46 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» передбачає види порушень у сфері питної води та питного водопостачання. Згідно з ч. 2 ст. 46 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» перелік правопорушень в галузі питної води та питного водопостачання не є вичерпним та відповідно до ст. 68 Закону визначено, що внаслідок даних правопорушень виникає дисциплінарна, адміністративна, цивільна і кримінальна відповідальність.

Водокористувачі звільняються від відповідальності за порушення водного законодавства, якщо вони виникли внаслідок дії непереборних сил природи чи воєнних дій.

Кримінальна відповідальність настає за вчинення екологічного злочину. Під ним розуміється суспільно небезпечне винне діяння (дія чи бездіяльність), що посягає на екологічний правопорядок.

На думку науковців Андрейцева В. І. (Андрейцев В. І. Екологія і закон: еколоого-правова відповідальність/В. І. Андрейцев. — К.: Т-во «Знання» УРСР, 1991. — С. 23. (48 с)), Волкова В. І. (Волков А. М. Основы экологического права. Общая часть: учебное пособие. — М.: Изд-во

«Шит-М», 2003. — С. 118.(128 с)), Гусєва Р. К. (Гусев Р. К. Экологическое право: учеб. пособ./Р. К. Гусев. — М.: Юридическая фирма «Контакт». — 2000. — С. 118.(208 с)), Жевлакова Е. М. (Жевлаков Э. Н. Экологические правонарушения и ответственность/Э. Н. Жевлаков. — М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. — С. 43.(204 с)), Петрова В. В. (Петров В. В. Экологическое право России: учебник для вузов/В. В. Петров — М.: Изд-во БЕК, 1995. — С. 288. (557 с)) та Шемшученка Ю. С. (Екологічне право України. Академічний курс: підруч./за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. — К.: Вид-во «Юридична думка», 2005. — С. 347.(848 с)) екологічним злочином є винне суспільно небезпечне діяння, яке посягає на встановлений екологічний правопорядок, екологічну безпеку суспільства і шкоду, завдану довкіллю і здоров'ю населення, вчинене суб'єктом злочину.

Основною метою кримінальної відповідальності за екологічні злочини є забезпечення виконання правил охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування, захист екологічних прав та інтересів громадян.

Екологічним злочинам притаманний ряд основних ознак: 1) вони становлять суспільно небезпечні діяння (дію чи бездіяльність); 2) високий ступінь суспільної небезпеки цього виду злочинів обумовлений тим, що об'єктом їх посягання є екологічна безпека, якість навколишнього природного середовища, екологічні права громадян, а внаслідок їх вчинення заподіюється шкода або створюється загроза життю та здоров'ю людини, а також природним екологічним системам, атмосферному повітрю, землі, її надрам, водам, лісам, тваринному і рослинному світу, генетичному фонду, природним ландшафтам; 3) екологічні злочини є протиправними та заборонені кримінальним законом.

Злочином у екологічній сфері визнається передбачене Кримінальним кодексом України суспільне небезпечне діяння (дія або бездіяльність), що посягає на екологічний правопорядок, екологічні права громадян, а також інше суспільне небезпечне діяння в екологічній сфері.

Кримінальна відповідальність за екологічні злочини — це стан розвитку суспільних відносин, в якому реалізуються засоби кримінально-правового покарання осіб, винних у здійсненні екологічного правопорушення з високим рівнем екологічного ризику і екологічної небезпеки для навколишнього природного середовища, природних ресурсів, життя і здоров'я людей.

Питання правового захисту питної води закріплені в ст. 242 Кримінального кодексу України (Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 року//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25—26, ст. 131). Так, до екологічного злочину в галузі забезпечення якості питної води віднесено:

— порушення правил охорони вод (водних об'єктів), якщо це спричинило забруднення поверхневих чи підземних вод і водоносних

горизонтів, джерел питних, лікувальних вод або зміну їхніх природних властивостей, або виснаження водних джерел і створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля. Даний злочин карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

— ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Кримінальна відповідальність за порушення водного законодавства може наставати і на підставі статей Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність за службові злочини, зокрема: ст. 364 — зловживання владою або службовим становищем; ст. 365 — перевищення влади або службових повноважень; ст. 367 — службова недбалість.

Порушення одних і тих же правил природокористування і охорони навколишнього середовища або вчинення аналогічних протиправних дій тягнуть за собою в одних випадках кримінальну, в інших — адміністративну відповідальність. Розмежувальним критерієм злочинів і адміністративних проступків виступає ступінь суспільної небезпеки. Крім того, враховуються також конкретні обставини правопорушень: вид і розмір завданої шкоди, конкретні наслідки, тощо (Гетьман А. П., Шульга М. В. Екологічне право України: Підручник. — Харків: Право. — (385 С.)).